

**TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI HUZURIDAGI
ILMIY DARAJALAR BERUVCHI DSC.03/30.07. 2022. I. 16.05 RAQAMLI
ILMIY KENGASH**

**KADRLAR MALAKASINI OSHIRISH VA STATISTIK
TADQIQOTLAR INSTITUTI**

Qo‘lyozma huquqida
UDK: 311.4:004(575.1)

MUSTAFAKULOV O‘KTAM UNGBOYEVICH

**STATISTIKA TIZIMIDA RAQAMLI PLATFORMALARNING
SAMARADORLIGINI OSHIRISH USLUBIYOTI**

08.00.16 – “Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya”

Iqtisod fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

ilmiy darajasini olish uchun tayyorlangan

DISSERTATSIYA

**Ilmiy rahbar: iqtisodiyot fanlari
doktori, akademik S.S. Gulyamov**

TOSHKENT – 2025

MUNDARIJA

KIRISH.....	3
I-BOB RAQAMLI PLATFORMALARNI ISHLAB CHIQISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	13
1.1. Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda raqamli platformalarning o‘rni va roli.....	13
1.2. Statistika tizimida raqamli platformalarni yaratishda jahon tajribasi.....	39
1.3. Respublikada statistika tizimida qo‘llaniladigan raqamli platformalarni tadbiq etish va rivojlantirish tendentsiyalari.....	53
I-bob bo‘yicha xulosalar.....	59
II-BOB O‘ZBEKISTON STATISTIKA TIZIMIDA RAQAMLI PLATFORMALARNI TADBIQ ETISH.....	62
2.1.O‘zbekistonda raqamli platformalar qo‘llanilishining hozirgi holati.....	62
2.2.O‘zbekiston statistika tizimida platformalarni tanlash metodologiyasi.....	77
2.3.Raqamli platformalarni ishga tushirish mexanizmi.....	84
II-bob bo‘yicha xulosalar.....	95
III-BOB O‘ZBEKISTON STATISTIKA TIZIMIDA RAQAMLI PLATFORMALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH USLUBIYATI.....	97
3.1. O‘zbekiston statistika tizimida mavjud raqamli platformalarning tahlili.....	111
3.2. O‘zbekiston statistika tizimida yangi raqamli platforma konseptini ishlab chiqish.....	111
3.3. Statistika tizimida raqamli platformalarni samaradorligini oshirish yo‘llari.	132
III-bob bo‘yicha xulosalar.....	139
XULOSALAR.....	141
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI.....	145
ILOVALAR.....	155

KIRISH

Dissertatsiya mavzusining dolzarbligi va zaruriyati. Jahon hamjamiyatining ko'zlangan rivojlanish va farovonlikka erishish uchun raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron tijoratga ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning rag'batlantiruvchi kuchi sifatida ustuvorlik berishliqligi namoyon bo'lmoqda. So'nggi yillarda raqamli platformalar raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynamoqda. Iqtisodiy jarayonlarda o'sishning faollashuvi, dunyo aholisi yashash darajasining yaxshilanishi tadbirkorlar va korxonalar uchun iste'molchilar hamda yetkazib beruvchilar o'rtasida innovatsion usullarda aloqa o'rnatish uchun yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Zamonaviy marketing sohasida erishilayotgan yutuqlar negizida aynan raqamli platformalarning turli segmentlarining yuqori darajada rivojlanganligi va samarali qo'llanishi ustuvor ahamiyat qaratmoqda.

Xalqaro amaliyotda raqamli platformalarning iqtisodiyotni rivojlantirishdagi ahamiyati mijozlar va yetkazib beruvchilarga murojaat qilish uchun ushbu platformalardan foydalanayotgan korxonalar soni ortib borayotganida yaqqol namoyon bo'lmoqda. Iqtisodiy rivojlangan xorijiy mamlakatlar, xususan, AQSH, Kanada, Islandiya, Janubiy Koreya, Fransiya, Avstraliya, Daniya, Buyuk Britaniya, Shveytsariya, Norvegiya, Avstriya, Germaniya, Isroil, Niderlandiya, Yaponiya kabi davlatlar amaliyoti shuni ko'rsatadiki, iqtisodiyot tarmoqlari va yo'nalishlarida statistika sohasida ilg'or AKTdan samarali foydalanish tufayli, nafaqat ma'lum bir tarmoq rivojlanishining real manzarasini baholash, balki uzoq muddatli rivojlanish istiqbollari ham rivojlantirish imkonini bermoqda.

Yangi O'zbekistonda bugungi kunda statistika sohasi milliy iqtisodiyotini rivojlantirishning muhim strategik yo'nalishi sifatida tarmoqning samarali faoliyat yuritishi nafaqat milliy iqtisodiyotning barcha sub'ektlari faoliyati to'g'risida xolis

statistik ma'lumotlarni olinishiga, balki mamlakatning jahon iqtisodiy makonida raqobat bardoshligini oshirishiga xizmat qilmoqda. Bu jarayonlar barcha sanoat ishlab chiqarishini, qishloq xo'jaligini, ta'limni, sog'liqni saqlashni, xizmat ko'rsatishni rivojlantirish, yangi ish o'rinlarini yaratish, aholini himoya qilishga qaratilgan fundamental va amaliy fanlari bo'yicha yuqori sifatli ilmiy yutuqlarni olish imkonini beruvchi ilg'or AKTdan foydalanish katta ahamiyatga ega. Mamlakatimizda prognozlar, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning maqsadli dasturlari, barqaror rivojlanish maqsadlari ko'rsatkichlarini belgilaydi, aholi farovonligi va mamlakatning jahon xo'jalik bozorida raqobatbardoshligini amalga oshirishga xizmat qiluvchi ilmiy tadqiqotlarni amalga oshiradi. "Raqamli O'zbekiston – 2030" Milliy dasturini amalga oshirish doirasida yangi uslubiy yechimlar, texnologiyalar, dasturiy mahsulotlar, ma'lumotlarni yig'ishning innovatsion mexanizmlarini ishlab chiqish zarurati paydo bo'ldi. Bundan tashqari, mamlakatimizda statistika tizimida raqamli platformalarni joriy etish va rivojlantirish hali boshlang'ich bosqichda. Shakllanib kelayotgan raqamli muhit sharoitida elektron tijorat platformalarini takomillashtirish, uning statistika tizimdagi potentsial afzalliklarini aniqlash va ularning amalga oshirish metodologiyasini ishlab chiqish bo'yicha tadqiqotlarga ijtimoiy ehtiyoj mavjud.

Mazkur dissertatsiya tadqiqotining natijalari, olingan xulosalar va ishlab chiqilgan takliflar, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947 sonli Farmonlarida;¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 21-sentabrdagi "2019-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish strategiyasi to'g'risida"gi 5544-sonli "Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi va shaffofligini

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 07.02.2017 yildagi PF-4947-son <https://lex.uz/docs/-3107036?ONDATE=01.05.2021>